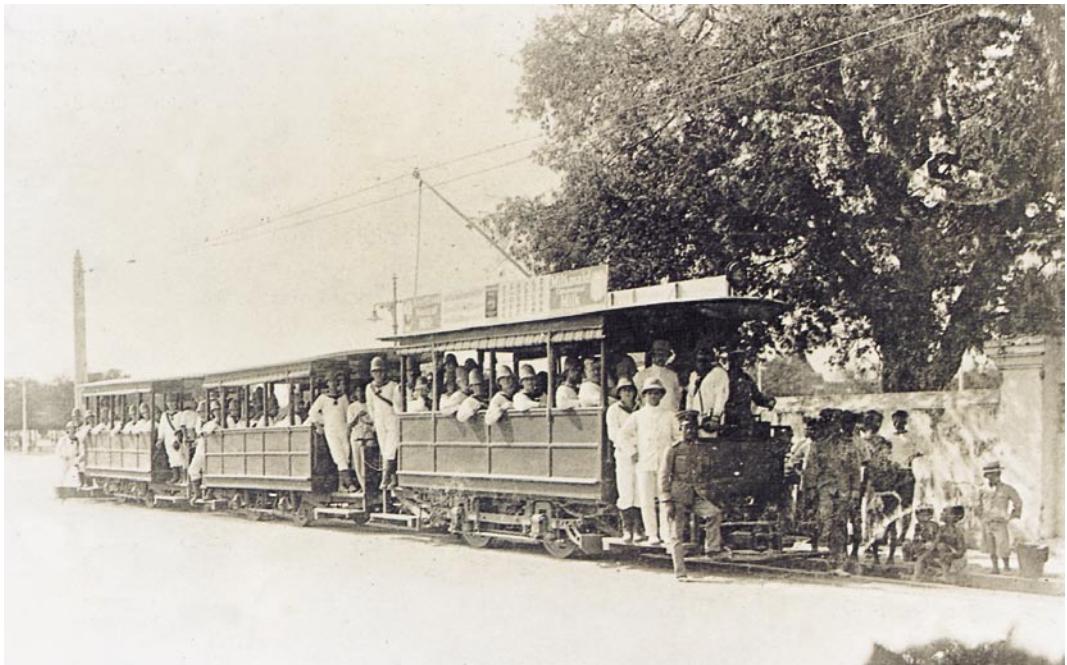

2

ประวัติการพัฒนา กิจกรรมพลังงานไทย
การพัฒนาพลังงานคือการพัฒนาชาติ

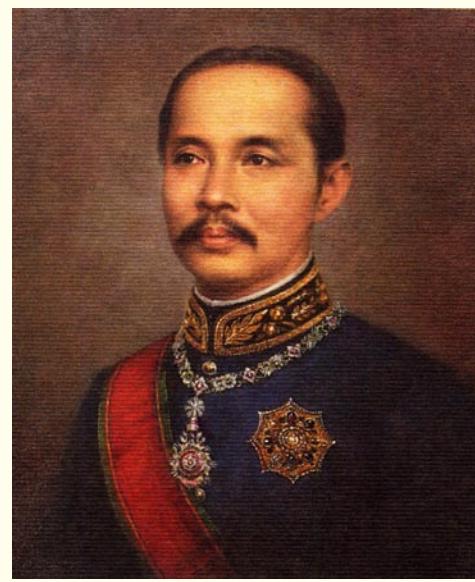
วิวัฒนาการพลังงานไทย คือ วิวัฒนาการพัฒนาชาติ

ในสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 (พ.ศ. 2411 - พ.ศ. 2453) นั้น วิถีการสมัยใหม่ต่าง ๆ เข้ามาในประเทศไทย ทำให้ประเทศไทยเกิด การเปลี่ยนแปลงในหลาย ๆ ด้าน ในช่วงนั้น ก็อ กันว่าเป็นสยามยุคพัฒนา สังคมไทยเปลี่ยนไปจากเดิม เริ่มนีการก่อสร้างสาธารณูปโภคต่าง ๆ เช่น โทรศัพท์ ไปรษณีย์ โทรเลข โรงพยาบาล รถราง รถไฟ รวมไปถึงการนำเข้าสินค้าจากต่างประเทศ เช่น พลิตกันที่จากปอร์โตเรียบ หรือที่เรียกวันที่ว่าไปว่า ห้ามัน ที่เริ่มเข้ามาเมื่อทางตอนใต้ที่ประเทศไทย เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของประเทศไทยที่สุด

กิจการด้านพลังงานของประเทศไทยทั้งใน ด้านไฟฟ้าและน้ำมันนั้น มีการพัฒนาอย่างมาเป็น ลำดับ อย่างต่อเนื่อง โดยสามารถแบ่งเป็นช่วง ๆ ได้ดังนี้

- ช่วงนูกเบิกพลังงานสยาม
(พ.ศ. 2411 - 2475)
- ช่วงติบโตด้านพลังงาน
(พ.ศ. 2476 - 2483)
- ช่วงพุประเทคโนโลยีแห่งสังคมโลก
(พ.ศ. 2484 - 2500)

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5

นิยมอย่างรวดเร็ว เนื่องจากใช้ง่าย สะดวก มีค่าน้ำมันมากกว่าห้ามมะพร้าว

ในบทนี้ได้รีขอกล่าวย้อนหลังเพื่อบันทึกเหตุการณ์โดยย่อเกี่ยวกับประวัติการวิวัฒนาการของการพัฒนาพลังงานไทย ซึ่งอีกนัยหนึ่งเป็นการสะท้อนภาพการพัฒนาระบบเศรษฐกิจของชาติในภาพรวมด้วย วิวัฒนาการนี้ดำเนินมาเป็นเวลาเกือบ 140 ปีแล้ว ย้อนไปถึงยุคริมต้นรัชกาลของลั่นเกล้ารัชการที่ 5 ที่เดียว

บริษัทห้ามันต่างชาติที่เข้ามาค้าห้ามันในประเทศไทยเป็นบริษัทแรก คือ บริษัท รอยัลดัทซ์ ปิโตรเลียม จำกัด จัดตั้งผู้แทนจำหน่ายห้ามันในกรุงเทพมหานคร เมื่อปี พ.ศ.2435 ต่อมาได้ร่วมทุนกับบริษัท เชลล์ทรานส์ปอร์ตแอนด์เทรดดิ้ง จำกัด ก่อตั้งบริษัท เอเชียติกปิโตรเลียม (สยาม) จำกัด ขึ้น เพื่อจำหน่ายห้ามันก้าด

ต่อมาในปี พ.ศ.2437 บริษัท แสตนดาร์ด ออยล์ จำกัด จากสหราชอาณาจักร ได้เข้าสู่ธุรกิจปิโตรเลียมของประเทศไทยเป็นรายตัดมา ด้วยการเปิดที่ทำการสาขาพร้อมทั้งก่อสร้างคลังน้ำมันขึ้นในกรุงเทพฯ โดยนำเข้าห้ามันก้าด ตรา “ไก่” และตรา “นกอินทรี” ตลอดจนห้ามันหล่อลื่นเครื่องจักรไอน้ำในโรงสีข้าวเข้ามาจำหน่าย

ในช่วงระยะเวลาใกล้เคียงกันนั้น บริษัท แวค็คัมออยล์ จำกัด เป็นอีกบริษัทหนึ่งที่ได้เข้ามาค้าห้ามันในประเทศไทย ซึ่งต่อมาได้รวมกิจการเข้ากับบริษัทแสตนดาร์ดออยล์ฯ พร้อมทั้งเปลี่ยนชื่อเป็นบริษัท โซโนนิแวค็คัมคอร์ปอเรชั่น จำกัด โดยจำหน่ายผลิตภัณฑ์ห้ามันหล่อลื่นตรา “การ์กอยล์” (Gargoyle) หรือที่เรียกว่ากันติดปากในสมัยนั้นว่า ห้ามันตรา “นกแดง” ซึ่งมีคุณภาพเป็นที่ยอมรับและได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายในขณะนั้น

หลังจากที่ถนนหนทางในกรุงเทพฯ ได้รับการพัฒนาปรับปรุงจนมีสภาพดีสำหรับใช้คุณภาพสัญจรแล้ว ในปี พ.ศ.2439 พระยาสุรศักดิ์มนตรี

- ช่วงเร่งรัดพัฒนา
(พ.ศ. 2501 - 2514)
- ช่วงโซเดชิช่วงชัชวาล
(พ.ศ. 2515 - 2525)
- ช่วงเศรษฐกิจก้าวกระโดด
(พ.ศ. 2526 - 2540)
- ช่วงปรับปรุงโครงสร้างพลังงาน
(พ.ศ. 2541 - 2549)

ช่วงบุกเบิกพัฒนาสยาม (พ.ศ. 2411 – 2475)

การนำเข้าพลังงานของประเทศไทย เดิมโดยควบคู่ไปกับการเข้ามาของประเทศไทย ตะวันตก ทั้งในด้านการเมือง ศิลปวัฒนธรรม และการลงทุน

ห้ามันก้าด เป็นห้ามันแข็งเพลิง ชนิดแรกที่เข้ามาในประเทศไทย ในระยะแรกใช้เพื่อจุดตะเกียงเพื่อให้แสงสว่าง ประชาชนในสมัยนั้น เรียก ห้ามันก้าด ว่า ห้ามันปิโตรเลียม ห้ามันก้าด ได้รับความ

เสนาบดีกระทรวงเกษตรอธิการ จึงได้นำรัถยนต์คันแรกเข้ามาทดลองวิ่งบนท้องถนน และอีก 6 ปีต่อมา พระยาภักดีนรเศรษฐ (เลิศ เศรษฐสุบรรฐาน) ได้ดัดแปลงมาเป็นรถเมล์ข้าว จึงเป็นจุดเริ่มในการนำห้ามบนชีวนามาใช้ในประเทศไทย

เมื่อรัถยนต์กล้ายมาเป็นยานพาหนะที่ได้รับความนิยมใช้กันอย่างแพร่หลาย ส่งผลให้การใช้ห้ามบนชีวนามของประเทศไทยด้วยตัวเพิ่มขึ้น จึงมีการก่อสร้างสถานีบริการเพื่อจำหน่ายห้ามดังเดิม พ.ศ.2473 ในระหว่างนี้บริษัทค้าน้ำมันต่างๆ ได้ทยอยนำห้ามดีเซลและห้ามน้ำมันเตาเข้ามาจำหน่ายในประเทศไทย ในช่วงแรกๆ นั้นกิจการห้ามเป็นการซื้อขายไป ไม่มีการผลิตในประเทศ

ประมาณปี พ.ศ.2464 มีการพบห้ามที่อำเภอทาง จังหวัดเชียงใหม่ เจ้าเมืองเชียงใหม่ จึงสั่งให้ขุนปอเพื่อกักห้ามไว้ เรียกว่า “ปอหลวง” หรือ “บ่อเจ้าหลวง” พลเอกพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระกำแพงเพชรอัครโยธิน เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการการรถไฟ ทรงติดต่อว่าจ้าง นักธารนีวิทยา

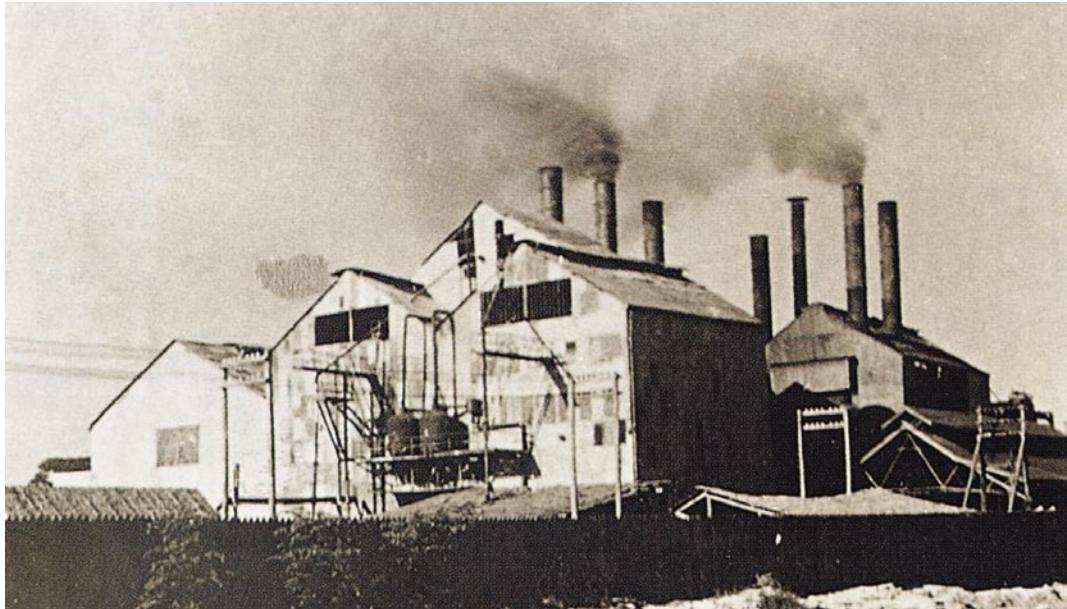
ชาวอเมริกันชื่อ Mr. Wallace Lee มาทำการสำรวจ เมื่อปี พ.ศ.2464 - พ.ศ.2465 รวม 2 ปี หลังจากนั้น ในปี พ.ศ.2475 กรมทางหลวง "ได้มาทำการสำรวจ ชุดเจ้าอีกรัง" และระงับการชุดเจ้าไปในที่สุด

ประเทศไทยเริ่มมีไฟฟ้าใช้ครั้งแรกในปี พ.ศ.2427 ผู้ให้กำเนิดกิจการไฟฟ้าของไทย คือ เจ้าพระยา สุรศักดิ์มนตรี (เจม แสงซูโต) เมื่อครั้งมี

บรรดาศักดิ์เป็นเจ้าหมื่นไวยราษฎ โดยท่านได้ติดตั้ง เครื่องกำเนิดไฟฟ้า เดินสายไฟฟ้า และติดวงโคมไฟฟ้า ที่กรมทหาร ซึ่งเป็นที่ตั้งกระทรวงกลาโหมในปัจจุบัน ในวันที่เปิดทดลองใช้ไฟฟ้าเป็นครั้งแรกนั้น บรรดาขุนนาง ข้าราชการ และประชาชน มาดูแสงไฟฟ้าอย่างแน่นัดด้วยความตื่นตาตื่นใจ เมื่อความ ทรงทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ติดตั้งไฟฟ้า แสงสว่างขึ้นในวังหลวงทันที

ต่อมาในปี พ.ศ.2430 รัชกาลที่ 5 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัมปทานเดินรถราง แก่ นายอัลเฟรด จอห์น ลอฟต์ส และนายอังเดร เดอเริเชอลิเออร์ และในที่สุดเมื่อวันที่ 22 กันยายน พ.ศ.2431 รถรางสายแรกในประเทศไทยและในเอเชีย การเดินรถรางครั้งนี้ใช้ม้าลายขับวนรถราง เช่นเดียวกับรถม้า ถือเป็นการสร้างระบบขนส่งมวลชนครั้งสำคัญในประเทศไทยและในเอเชีย ซึ่งส่งผลให้การคุณภาพในประเทศไทยดีขึ้น

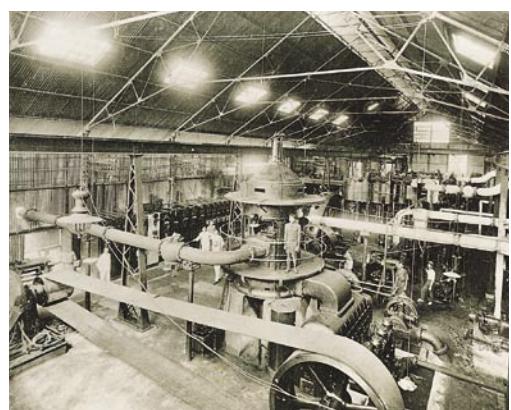
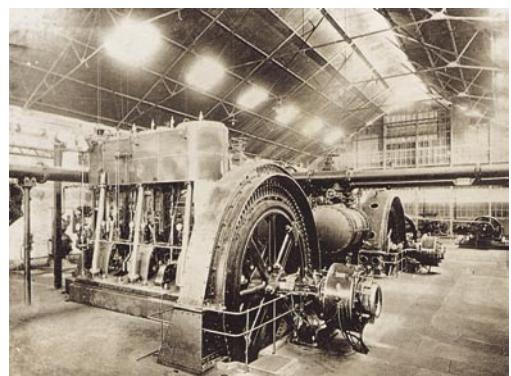
จากการคุณภาพด้วยรถรางนี้เองที่ทำไฟฟ้าได้ก่อประ邈ชนอย่างสำคัญ เดิมเจ้าหมื่นไวยราษฎ วางแผนที่จะสร้างโรงไฟฟ้าให้ประชาชนในประเทศไทย ได้ใช้ไฟฟ้าโดยคิดจะจัดเป็นรูปบริษัทร่วมกับชาว

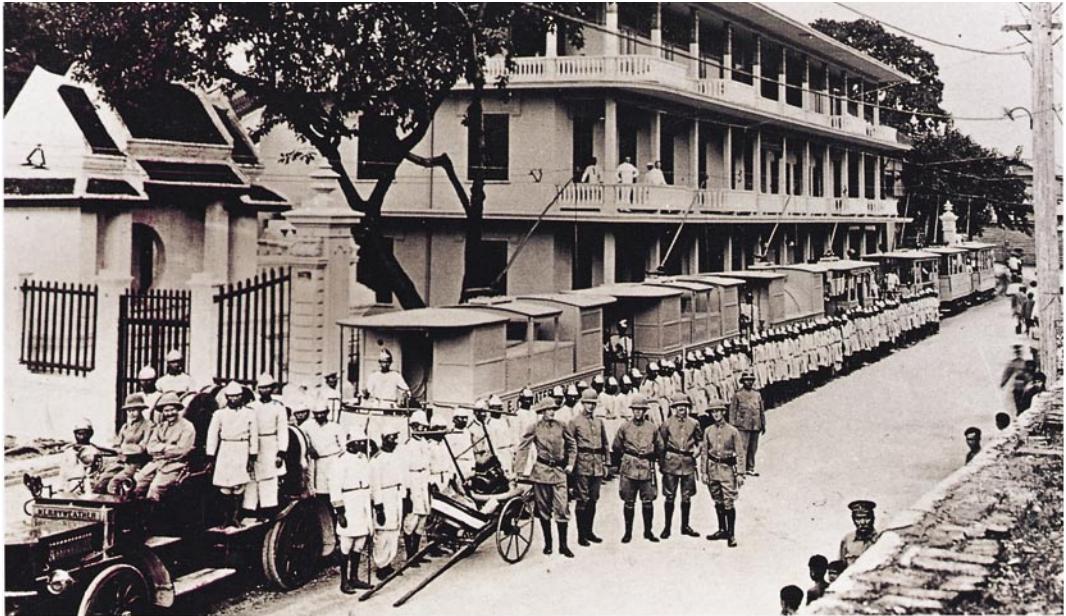

ต่างประเทศ แต่ยังไม่ทันได้ดำเนินการ อย่างไรก็ดี ในปี พ.ศ.2437 ทางราชการได้รับกิจการไฟฟ้าที่เจ้ามีน่ำไวยารณาต่อเริ่มไว้มาดำเนินการต่อเวลานั้น กิจการรถรางขาดทุน และได้อ่อนมาให้ บริษัท เดนมาร์ก ซึ่งได้ขยายกิจการรถรางใหม่ โดยเปลี่ยน จากม้าลากรถมาใช้ไฟฟ้าเคลื่อนขับวนรถในเดือน พฤษภาคม พ.ศ.2437 อือเป็นขบวนรถรางไฟฟ้าสาย แรกๆ ในโลก โดยขณะนั้นประเทศไทยส่วนใหญ่ในยุโรป ยังไม่มีรถรางไฟฟ้า แม้แต่กรุงโตเกียว เมืองหลวงของญี่ปุ่น ยังเริ่มใช้รถรางไฟฟ้าในราวปี พ.ศ.2446

พระนครในยุคนั้นมีการพัฒนาหลายด้าน ความนิยมใช้ไฟฟ้าเริ่มเพิ่มขึ้นใน พ.ศ.2440 นายเลียนนาดี ชาวอเมริกันผู้ร่วมกันจัดตั้ง บริษัท บางกอก อิเล็กทริก ไลต์ ชินดิเคท (Bangkok Electric Light Syndicate) เป็นการดำเนินกิจการไฟฟ้าโดยเอกชนเป็นครั้งแรก โดยมีสัญญาจ่ายไฟ ตามจุดต่างๆ ในห้องถนนหลวงและสถานที่ราชการ โดยได้เช่าที่ดินวัดราชบูรณะราชวรวิหาร (วัดเลี้ยง) เพื่อตั้งโรงจัดผลิตไฟฟ้า โรงไฟฟ้าแห่งนี้จึงเรียกว่า กันว่า โรงไฟฟ้าวัดเลี้ยง

แต่กิจการไฟฟ้าของบริษัทฯ ดำเนินการได้ไม่นานก็ขาดทุน ในปี พ.ศ. 2444 นายอ็อก

เวสเตนไฮล์ซ ชาวเดนมาร์ก จึงรับโอนกิจการมาในนาม บริษัท ไฟฟ้าสยาม จำกัด (Siam Electricity Co., Ltd.) ซึ่งจดทะเบียนที่กรุงโคงเปนເເກນ ประเทศเดนมาร์ก ตั้งแต่ปี พ.ศ.2441 เพื่อดำเนินกิจการเดินรถรางและจำหน่ายกระแสไฟฟ้าในพระนครโดยมีสถานที่ทำการและโรงไฟฟ้าอยู่ข้างวัดเลี้ยบ โรงไฟฟ้าวัดเลี้ยบในสมัยนั้นเป็นโรงไฟฟ้าพลังความร้อน (ไอน้ำ) ใช้มีฟืน ถ่านหิน น้ำมัน และแก๊สเป็นเชื้อเพลิง มีเครื่องกำเนิดไฟฟ้า 6 เครื่อง และรวมกำลังผลิตทั้งสิ้น 18,500 กิโลวัตต์ (18.50 เมกะวัตต์)

ใน พ.ศ.2455 พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 6 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาเมธีราษฎร์ (ปั้น สุขุม) เสนนาบดีกระทรวงคมนาคม จัดสร้างโรงไฟฟ้าและโรงกรองน้ำขึ้นที่สามเสนในกรุงเทพฯ เพื่อจะได้กำลังไฟฟ้าที่มีราคาถูกและสะดวกในการเดินเครื่องสูบน้ำของการประปาด้วย โรงไฟฟ้าสามเสนก่อสร้างแล้วเสร็จในปี พ.ศ. 2457 มีกำลังผลิต 25,500 กิโลวัตต์ เริ่มจำหน่ายกระแสไฟฟ้า โดยใช้ชื่อว่า การไฟฟ้าหลวงสามเสน เป็นรัฐพานิชย์อยู่ภายใต้การควบคุมของกระทรวงมหาดไทย ต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็นกองไฟฟ้าหลวงสามเสน

การผลิตไฟฟ้าของโรงไฟฟ้าวัดเลี้ยบและโรงไฟฟ้าสามเสน ทำให้ประชาชนในเขตพระนครและชนบุรีมีไฟฟ้าใช้กันอย่างกว้างขวาง และยังได้รับการบันทึกไว้ในหนังสือ Far Eastern Review ฉบับประจำเดือนพฤษภาคม พ.ศ.2474 ว่า “ด้านพัฒนาการเกี่ยวกับพลังงานไฟฟ้าที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อยู่ที่บางกอกเมืองหลวงของประเทศไทย” สะท้อนให้เห็นถึงความมั่นคงเป็นปึกแผ่นและความนิยมอย่างแพร่หลายของกิจการไฟฟ้าในเมืองหลวงได้เป็นอย่างดี

อีกกว่าสามัญของกิจการไฟฟ้าก็คือ ไฟฟ้า ได้ทวีความสำคัญขึ้นเป็นสาธารณปการที่มีผลต่อ ความมั่นคงและเจริญรุ่งเรืองของประเทศไทย โดยใน ปี พ.ศ.2471 รัฐบาลได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติ ควบคุมกิจการค้าขายระบุถึงสาธารณปโภคไว้ 7 อย่างได้แก่ รถไฟ รถราง ชุดคลอง เดินอากาศ ประปา ชลประทาน และโรงไฟฟ้า ในส่วนของ กิจการไฟฟ้านั้น จะต้องได้รับอนุญาตหรือสัมปทาน จากรัฐก่อนจึงจะดำเนินการค้าขายได้

เมื่อรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้มีการจัด ตั้งกิจการไฟฟ้าขึ้นทั่วประเทศเพื่อกระจายความเจริญ ไปสู่ภูมิภาค จึงได้จัดตั้ง แผนกไฟฟ้า สังกัดกอง บุราภิการมรสานานุสห กระทรวงมหาดไทยขึ้น ในปี พ.ศ.2472 เพื่อจัดให้มีไฟฟ้าใช้ตามสุขภาวะ ต่างๆ กิจการไฟฟ้าในต่างจัดหวัดมีขึ้นเป็นครั้งแรก ในเขตสุขภาวะเมืองราชบูรีและเมืองนครปฐม ในปี พ.ศ.2470 และ พ.ศ.2473 ตามลำดับและเริ่ม ขยายไปสู่เทศบาลเมืองต่างๆ

ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทยจาก “ระบบราชบัตปิตัย” มาเป็น “ระบบประชาธิปไตย” เมื่อปี พ.ศ.2475 นั้น กิจการไฟฟ้าได้ขยายไปยัง สุขภาวะหลายแห่ง ซึ่งได้แก่ ปราจีนบุรี ภูเก็ต นครนายก ชลบุรี บ้านโป่ง จันทบุรี และเชียงใหม่

ช่วงเติบโตด้านพลังงาน (พ.ศ. 2475 - 2483)

ผู้บริหารประเทศพยายามพัฒนา ประเทศให้ก้าวหน้า มีความพยายามที่จะสร้าง ความเสมอภาคทางด้านเศรษฐกิจและการคลัง รัฐบาลพยายามลงทุนในการดำเนินวิสาหกิจที่ สำคัญ ๆ ด้วยตัวเอง

เมื่อนำมันบีโตรเลียมกล้ายเป็นสิ่งสำคัญ ต่อเศรษฐกิจและความมั่นคงของชาติ รัฐบาลไทยก็ ตระหนักถึงผลกระทบจากการที่ประเทศไทยไม่ สามารถจัดหา ผลิต หรือกลั่นน้ำมันเองได้ ดังนั้นใน ปี พ.ศ.2476 กระทรวงกลาโหมจึงได้จัดตั้ง “แผนก เชื้อเพลิง” เพื่อจัดหาน้ำมันเบนซิน น้ำมันก๊าด และ น้ำมันหล่อลื่น พร้อมทั้งสร้างคลังน้ำมันขึ้นที่ช่อง นนทรี สร้างโรงงานทำปีบเพื่อบรรจุน้ำมันก๊าด และ ต่อเรือบรรทุกน้ำมัน ชื่อ “สมุย” ที่ประเทศไทยญี่ปุ่น นำเป็นเรือบรรทุกน้ำมันลำแรก ของไทยสำหรับใช้ บรรทุกน้ำมันจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่ายให้แก่ ประชาชนโดยทั่วไปและใช้ก่อสร้างดูลธุรกิจการค้าน้ำมัน ของบริษัท ค้าน้ำมันต่างชาติ

ในปี พ.ศ.2480 รัฐบาลมีมติเปลี่ยนแผนก เชื้อเพลิงเป็น “กรมเชื้อเพลิง” พร้อมทั้งก่อสร้าง โรงงานกลั่นน้ำมันแห่งแรกของไทย ขึ้นที่ช่องนนทรี ซึ่ง เปิดดำเนินการเมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ.2483 โรงงานกลั่นน้ำมันแห่งนี้ได้ช่วยจัดบัญชาน้ำมันขาด แคลนระหว่างสหภาพโลกรั้งที่ 2 เป็นอย่างมาก เนื่องจากภาวะสหภาพทำให้บริษัทน้ำมัน ต่างชาติ ต้องหยุดค้าน้ำมันในประเทศไทย

อย่างไรก็ตามรัฐบาลจำเป็นต้องยุติบทบาท การดำเนินธุรกิจปิโตรเลียมของประเทศไทยหลัง สิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 (ในเดือน สิงหาคม

พ.ศ.2488) และนำมำซึ่งการยุบกรรมเชือเพลิงเมื่อวันที่ 29 กรกฎาคม พ.ศ.2489 ตลอดจนขายกิจการและทรัพย์สินทั้งหมด เช่น คลังเก็บน้ำมันและโรงกลั่นน้ำมันให้กับบริษัทค้าน้ำมันต่างชาติ คือบริษัท เชลล์แห่งประเทศไทย จำกัด และบริษัท สแตนดาร์ดเวลล์คอมอยล์ จำกัด ทั้งยังต้องขอให้บริษัททั้งสองนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศเข้ามาจำหน่าย

โดยรัฐบาลทำหนังสือรับรองว่าจะไม่ดำเนินธุรกิจการค้าน้ำมันให้หน่วยงานราชการและประชาชน ยกเว้นเพื่อใช้ในกิจการพาณิชย์ อีกทั้งให้สิทธิบริษัทค้าน้ำมันต่างชาติสามารถจำหน่ายน้ำมันได้โดยไม่ต้องมีใบอนุญาต

ระหว่างสังคมโลกครั้งที่ 2 บริษัทน้ำมันข้ามชาติในประเทศไทยต้องปิดตัวลง ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำมัน โรงกลั่นน้ำมันถูก逕เปลี่ยนไปใช้ในอุตสาหกรรม เรื่องบรรทุกน้ำมัน “สมุย” ถูกต่อรื้อปิดโฉมลง เช่นกัน โรงกลั่นถูกขยายให้บริษัทน้ำมันข้ามชาติซึ่งไม่่านแก้ไขแยกออกจากประเทศไทย การขาดแคลนน้ำมันบีโตรเลียมเริ่มทวีความรุนแรงขึ้น

ในปี พ.ศ.2477 แผนกไฟฟ้าได้ยกฐานะเป็น “กองไฟฟ้า” สังกัดกรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทย กิจการไฟฟ้าแพร่หลายไปสู่หัวเมืองต่างๆ มากขึ้น โดยมีการขยายก่อสร้างโรงไฟฟ้าให้ชุมชนขนาดใหญ่ระดับจังหวัดและอำเภอต่างๆ ขณะเดียวกัน มีเอกชนขอรับสัมปทานจัดตั้งกิจการไฟฟ้าเป็นจำนวนมาก โดยอยู่ในความควบคุมดูแลของกองไฟฟ้า กรมโยธาธิการและน้ำท่วม ไม่ต่างกัน จังหวัดเป็นระบบผลิตขนาดเล็กๆ และจ่ายไฟในเขตสุขภิบาลเฉพาะต่อนกลางคืนเท่านั้น บริการไม่สม่ำเสมอ และราคากำหนด่ายให้แก่ประชาชนก็แตกต่างกันไป ขึ้นอยู่กับเอกชนผู้รับสัมปทาน ซึ่งทำให้มีราคาก่อต้นข้างสูง

เบ่งพลังงานฟื้นฟูประเทศไทยหลังสังคมโลก (พ.ศ. 2483 - 2500)

จากภาวะของสังคมโลกครั้งที่ 2 ที่

ลุกมาถึงประเทศไทย สร้างความเสียหายให้แก่เศรษฐกิจและสังคม รวมไปถึงโครงสร้างพื้นฐานการพลังงานของประเทศไทยหลังสังคม ยุติลง รัฐบาลเร่งฟื้นฟูบูรณะประเทศไทยในทุกด้าน ในด้านกิจการพลังงานก็มีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขเพื่อตอบสนองความต้องการทางด้านพลังงานของประชาชน และประเทศชาติโดยรวม

ในปี พ.ศ.2488 บริษัท รอยัลดัตช์ เชลล์ จำกัด กลับมาดำเนินธุรกิจในประเทศไทยอีกรั้ง โดยก่อตั้งบริษัทลูกขึ้นมาชื่อ บริษัท เชลล์แห่งประเทศไทย จำกัด ซึ่งขยายธุรกิจนำเข้าอย่างรวดเร็ว ตั้งสถานีบริการน้ำมันแบบปั๊มด้วยมือหรือมือโยก วางขายหน้าร้านขายของ หลังจากนั้นไม่นานบริษัท สแตนดาร์ดอยล์ จำกัด ซึ่งภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็นบริษัท เอสโซ่ สแตนดาร์ดประเทศไทย จำกัด ก็เข้ามาเปิดกิจการ ต่อมาในปี พ.ศ.2490 บริษัท น้ำมันคาลเท็กซ์ (สยาม) จำกัด ได้เข้ามาดำเนินธุรกิจและได้เปลี่ยนชื่อเป็น น้ำมันคาลเท็กซ์ (ไทย) จำกัด ในเวลาต่อมา

ในปี พ.ศ.2492 สถาบันโน้มได้ฟื้นแพนกเชือเพลิงขึ้นมาอีก เพื่อใช้ในกิจการพาณิชย์ โดยสร้างคลังเก็บน้ำมันขึ้นใหม่บริเวณท่าเรือริมคลองพระโขนง-คลองเตย ในวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ.2496 ได้จัดตั้งเป็นองค์กรเชือเพลิง (อชพ.) สังกัดกรมการพลังงานพาณิชย์ หลังจากดำเนินการอยู่ร้า 3 ปี ในปี พ.ศ.2500 จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ได้ยกเลิกข้อผูกพันที่รัฐบาลไทยทำไว้กับบริษัทค้าน้ำมันต่างชาติ เรื่องที่ห้ามมิให้รัฐบาล

จำนวนผู้ผลิตภัณฑ์บิโตรเลียมแก่ประชาชน ซึ่งถือเป็นการปลดแอกพันธนาการในการดำเนินธุรกิจบิโตรเลียมของประเทศไทยอย่างสื้นเชิง ทำให้องค์การเชือเพลิงมีอิสระในการดำเนินงานได้อย่างเต็มที่ รัฐบาลจึงได้ลงทุนก่อสร้างโรงกลั่นน้ำมันบางจากขึ้นในอีก 2 ปีต่อมา

ในปี พ.ศ.2496 คณะรัฐมนตรีได้มีการอนุมัติให้รัฐบาลจัดตั้งหน่วยงานด้านเชื้อเพลิงให้ครอบคลุมไปถึงพังงาอื่นๆ ที่จะดูแลสิ่งที่มานะใช้ให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติ จึงได้ลงมติให้กระทรวงกลาโหม ดำเนินงานขยายกิจการด้านองค์การเชือเพลิง ให้ครอบคลุมไปถึงพังงาอื่นๆ ด้วย เมื่อ 30 ตุลาคม พ.ศ.2496 ตั้ง “กรมการพัฒนาทหาร” และปรับปรุงขยายกิจการน้ำมันเชื้อเพลิงให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ช่วงสองคราโมลกนั้น กิจการไฟฟ้ามีอุปสรรคมาก โรงไฟฟ้าทั้งในพระนครและต่างจังหวัดต่างชำรุดทรุดโทรมลง โรงไฟฟ้าวัดเดียน โรงไฟฟ้าสามเสน และโรงไฟฟ้าในอีกหลายจังหวัด ถูกกระเบิดทำลายเสียหายใช้การไม่ได้ เกิดภาวะขาดแคลนไฟฟ้าอย่างหนักทั้งในเขตพระนครและต่างจังหวัด มีการดับไฟฟ้าเป็นชัตต์ หรือจ่ายกระแสไฟฟ้าเฉพาะบางเวลาหนึ่น ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนที่ต้องการขอใช้ไฟฟ้ามีจำนวนเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็ว ตั้งนั้นเพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนพลังงานไฟฟ้า รัฐบาลจึงจัดตั้งหน่วยงานด้านการผลิตและจำหน่ายไฟฟ้า

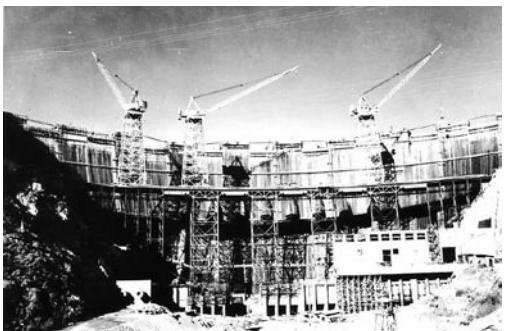
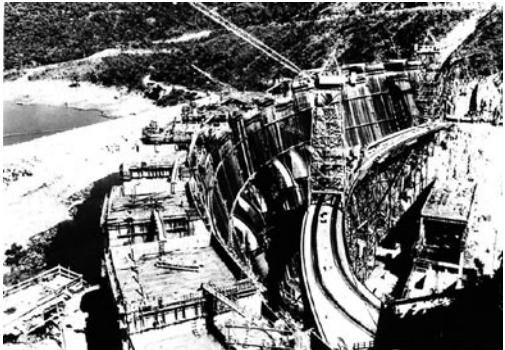
ความคิดที่จะนำพลังน้ำมันใช้ประโยชน์ในการผลิตไฟฟ้ามากกว่า 30 ปีแล้ว เพราะเมื่อปี พ.ศ.2481 รัฐบาลสมัยนั้นได้แต่งตั้ง “คณะกรรมการไฟฟ้ากำลังน้ำ” ขึ้น เพื่อพิจารณาดำเนินการผลิตไฟฟ้า แทนที่จะใช้เครื่องไอน้ำหรือดีเซล ซึ่งมีค่าใช้จ่ายในการผลิตสูงมากและประเทศไทยก็มีน้ำตกและแม่น้ำใหญ่อยู่มากหลายแห่ง น้ำที่จะพัฒนานำมาใช้ประโยชน์ได้ ในปีต่อมาได้มีการศึกษาและสำรวจ “โครงการไฟฟ้าพลังน้ำกาญจนบุรี” รวมทั้งได้เสนอ

โครงการต่อรัฐบาลมาก่อนแล้ว แต่ยังไม่ทันได้ดำเนินการต่อ สมรรถนะได้ลุกมาอย่างทวีปоеเชี่ยวเสียก่อน

รัฐบาลจัดตั้งหน่วยงานด้านนโยบายทางพัฒนา โดยในปี พ.ศ.2491 ได้มีการจัดทำแผนและระบบไฟฟ้าในประเทศขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหาพัฒนาไฟฟ้าในระยะยาว และในปี พ.ศ.2494 รัฐบาลได้จัดตั้งคณะกรรมการพิจารณาสร้างโรงไฟฟ้าหัวราชอาณาจักร ซึ่งต่อมาใน พ.ศ. 2496 จึงได้มีการออกพระราชบัญญัติการพัฒนาแห่งชาติขึ้นโดยมี “ คณะกรรมการพัฒนาแห่งชาติ ” เป็นผู้วางแผนนโยบายและพิจารณาโครงการด้านพัฒนา

การไฟฟ้าในพื้นที่ครุฑวงศ์ ในปี พ.ศ.2493 รัฐบาลจัดตั้ง การไฟฟ้ากรุงเทพ เข้าดำเนินกิจการแทนบริษัท ไฟฟ้าไทยคอร์ปอเรชั่น จำกัด ซึ่งหมดสัมปทานลง จากนั้นใน พ.ศ.2501 จึงรวมกิจการของ การไฟฟ้ากรุงเทพ และกองไฟฟ้านครหลวง สามเสน ขึ้นเป็นการไฟฟ้านครหลวง (กฟน.) เพื่อผลิตและจำหน่ายไฟฟ้าในเขตพระนครและปริมณฑล โดยโอนหน้าที่ในส่วนของการผลิตไฟฟ้าให้การไฟฟ้ายังอีกด้วย ตั้งแต่ปี พ.ศ.2504 เป็นต้นมา นับจากนั้น การไฟฟ้านครหลวงจึงมีหน้าที่รับผิดชอบด้านการจำหน่ายกระแสไฟฟ้าเท่านั้น

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค รัฐบาลจัดตั้งองค์กรไฟฟ้าส่วนภูมิภาคขึ้น พ.ศ.2497 เพื่อดำเนินงานแทนกองไฟฟ้า ต่อมาในปี พ.ศ.2503 จึงได้เปลี่ยนเป็นการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค (กฟภ.) รับผิดชอบการขยายบริการทั้งด้านผลิตและจำหน่ายไฟฟ้าให้แก่ประชาชนในส่วนภูมิภาคทั้งหมดในส่วนของ การผลิตไฟฟ้า คณะกรรมการการพัฒนาแห่งชาติได้ดำเนินการจัดตั้งรัฐวิสาหกิจขึ้น 3 องค์กรหลัก ได้แก่ องค์การพัฒนาไฟฟ้า ลิกไนท์ จัดตั้งขึ้นในปี พ.ศ.2497 เพื่อเปิดการทำเหมืองที่จังหวัด ลำปาง และที่จังหวัดกระเบียง ต่อมาในปี พ.ศ. 2503 ได้ยกฐานะเป็น การลิกไนท์ รับผิดชอบการผลิตและจัดจำหน่ายถ่านลิกไนท์และพัฒนาไฟฟ้าจากโรงไฟฟ้าลิกไนท์ ครอบคลุมพื้นที่ภาคใต้ทั้งหมดและภาคเหนือบางจังหวัด

องค์การที่มีหน้าที่ผลิตไฟฟ้าที่ใหญ่ที่สุด คือ การไฟฟ้ายานยี จัดตั้งขึ้นเมื่อ ปี พ.ศ.2500 รับผิดชอบการผลิตและจ่ายกระแสไฟฟ้าให้แก่ภาคเหนือ และภาคกลางรวม 36 จังหวัด โดยมีภารกิจเริ่มแรกในการก่อสร้างเขื่อนยานยี (เขื่อนภูมิพล) จังหวัดตาก และโรงไฟฟ้าพระนครเหนือ จังหวัดนนทบุรี ซึ่งเป็นโครงการโรงไฟฟ้าขนาดใหญ่ที่สุดในขณะนั้น เพื่อแก้ไขภาวะขาดแคลนไฟฟ้า

ส่วนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รัฐบาลได้จัดตั้ง การไฟฟ้าตะวันออกเฉียงเหนือใน พ.ศ.2505 เพื่อทำหน้าที่ผลิตไฟฟ้าป้อนพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือทั้งหมดโดยในระยะแรกได้ทำการก่อสร้างโครงการเขื่อนพองหนีบ (เขื่อนอุบลรัตน์) จังหวัดขอนแก่น และโครงการพัฒนาลุ่มน้ำโขงตอนล่าง (เขื่อนน้ำพุ) จังหวัดสกลนคร

เบื้องเริ่มรัฐพัฒนาประเทศไทย (พ.ศ. 2500 - 2514)

การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองในปี พ.ศ.2500 นั้นส่งผลต่อการเปลี่ยนโฉมหน้าใหม่ทาง

เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศไทย ในด้านเศรษฐกิจและการลงทุนของประเทศเติบโตอย่างก้าวกระโดด ภายใต้แนวทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่เริ่มใช้ในปี พ.ศ.2504

อย่างไรก็ตาม เพื่อความคล่องตัวในการดำเนินธุรกิจ รัฐบาลได้ตราพระราชบัญญัติจัดตั้ง “องค์การเชื้อเพลิง” เป็นรัฐวิสาหกิจในวันที่ 27 มกราคม พ.ศ.2503 ภายใต้สัญญาณการค้าระหว่างประเทศ เพื่อดำเนินการสถานีบริการน้ำมัน จัดหาและกลั่นน้ำมัน

ต่อมาในปี พ.ศ.2508 รัฐบาลได้ให้บริษัทชั้นนำมิทิอนด์สเตรียล คอร์ปอเรชั่น (ปานามา) จำกัด เช่ากิจการโรงกลั่นน้ำมันบางจาก แต่ยังต้องจำหนี้น้ำมันให้แก่องค์การเชื้อเพลิง พร้อมทั้งขยายกำลัง

การกลับเพิ่มเป็นวันละ 20,000 และ 65,000 บาร์เรล ในปี พ.ศ.2511 และ พ.ศ.2515 ตามลำดับ

กิจการไฟฟ้าไทยยุคใหม่ เริ่มต้นในปี พ.ศ.2504 ซึ่งเป็นปีที่ประเทศไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติดับเบิลเรก (พ.ศ.2504 - พ.ศ.2509) โดยมีโครงการก่อสร้างโรงไฟฟ้านานาประเทศ คือ “โรงไฟฟ้าพระนครเหนือ” เริ่มเดินเครื่องจ่ายไฟฟ้าใน พ.ศ.2504 ช่วยให้การขาดแคลนไฟฟ้าในเขตพระนครและรอบกรุงเทพมหานครได้ หลังจากนั้นก็มีการสร้างโรงไฟฟ้าพลังงานน้ำเชื่อมถูกต้องตามการไฟฟ้ายังนี้ โรงไฟฟ้าลิกไนท์จะเป็นของการลิกไนท์และโรงไฟฟ้าพลังงานน้ำเชื่อมอุบลรัตน์ของการไฟฟ้าตัววันออกเดียงเหนือ นอกจากนี้ ยังได้มีการก่อสร้างสายส่งไฟฟ้า สถานีไฟฟ้าแรงสูง และระบบจ่ายไฟฟ้าไปสู่แหล่งอุตสาหกรรมและชุมชนต่างๆ ทั่วประเทศ

ดังนั้นเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและความมั่นคงด้านพลังงานไฟฟ้าของประเทศไทย จึงมีพระราชบัญญัติ การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย (กฟผ.) เมื่อวันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ.2512 โดยรวมกิจกรรมของหน่วยงานด้านการผลิตเข้าด้วยกันได้แก่ การไฟฟ้ายังนี้ การลิกไนท์ และการไฟฟ้าตัววันออกเดียงเหนือ นับแต่นั้น กฟผ. จึงรับภารกิจหลักด้านการผลิตและจัดหาพลังงานไฟฟ้าโดยยึดหลักสำคัญในการดำเนินงานคือ ให้มีไฟฟ้าเพียงพอ มีความมั่นคงเชื่อถือได้ และราคาเหมาะสม

ผลจากการจัดตั้ง กฟผ. ทำให้การพัฒนาไฟฟ้าของประเทศไทยก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและเป็นระบบ สามารถขยายโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานไฟฟ้าเพื่อรับการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมและการพัฒนาชนบทได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ ผู้บริโภคมีความเชื่อมั่นในความมั่นคงของระบบไฟฟ้ามีการใช้ไฟฟ้าในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้ความต้องการไฟฟ้าเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว สัดส่วนการใช้ไฟฟ้าเริ่มเปลี่ยนจากเดิมที่เป็นการใช้ไฟฟ้าในภาคที่อยู่อาศัย ไปสู่

ภาคอุตสาหกรรม โดยใน พ.ศ.2516 การใช้ไฟฟ้าในภาคอุตสาหกรรมเพิ่มสูงขึ้น มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 65 ของการใช้ไฟฟ้าทั้งหมดของประเทศไทย

ห่วงโซ่อุปทาน (พ.ศ. 2514 - 2525)

วิกฤติการณ์ราคาน้ำมันในตลาดโลกทั้ง 2 ครั้ง คือเมื่อปี พ.ศ.2516 - พ.ศ.2517 และ พ.ศ. 2523 - พ.ศ.2526 ส่งผลกระทบต่อการผลิตงานของประเทศไทยเป็นอย่างมาก ที่ต้องนำเข้าพลังงานในรูปของน้ำมันดิบมากกว่าร้อยละ 80 ของความต้องการใช้งาน อย่างไรก็ตามวิกฤติพลังงานดังกล่าว กลยุทธ์เป็นปัจจัยในการแสวงหาแหล่งพลังงานในประเทศ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการพึ่งพาตนเองทางด้านพลังงาน รวมทั้งเป็นการสร้างความมั่นคงทางด้านพลังงาน และเป็นจุดเริ่มของการประยุคพลังงานและการใช้พลังงานทดแทน

ในช่วงปี พ.ศ.2516 - พ.ศ.2517 วิกฤตการณ์น้ำมันโลกครั้งที่ 1 ซึ่งกลุ่มประเทศไทยโอเปกได้ใช้น้ำมันเป็นเครื่องมือต่อรองทางการเมืองระหว่างประเทศไทย ส่งผลให้น้ำมันดิบมีราคาสูงขึ้นมากหลายเท่าตัว จากราคาเฉลี่ย 2.09 เหรียญสหรัฐฯ เพิ่มเป็นราคาระล 8.32 เหรียญสหรัฐฯ ในเวลาเพียง 1 ปี นอกจากนี้ยังได้ประกาศขึ้นราคาน้ำมันทางการอย่างต่อเนื่องตลอดปี พ.ศ.2517 อีก 5 ครั้งต่อๆ กัน ทำให้น้ำมันมีราคาสูงมากและเกิดสภาวะน้ำมันขาดแคลนไปทั่วโลก...

ประเทศไทยซึ่งเป็นประเทศผู้บริโภคพลังงานและไม่มีแหล่งพลังงานภายในประเทศเลี่ยมภายในประเทศ เป็นของตนเอง จึงได้รับผลกระทบจากระดับราคาน้ำมันดิบที่เพิ่มขึ้นอย่างรุนแรงโดยตรง

รัฐบาลภายใต้การนำของ ฯพณฯ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชัยนันทน์ นายกรัฐมนตรี จึงได้ตราพระราชบัญญัติการบีบีโตรเลียมแห่งประเทศไทย พ.ศ.2521 ขึ้น นับเป็นการตั้งองค์กรของรัฐที่มีอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับกิจการบีบีโตรเลียมของประเทศไทยขึ้นโดยตรงเป็นครั้งแรก

“ การบิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ” หรือ ปตท. จึง เกิดขึ้น เมื่อวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ.2521 ภายใต้ วิกฤตการณ์พลังงานรอบด้านที่รุ่มเร้าประเทศไทยและ รัสเซียในขณะนั้น

สถานการณ์พลังงานดังกล่าวถือเป็นตัวเร่ง ให้ประเทศไทย เริ่มมองหาแหล่งพลังงานบิโตรเลียม ภายในประเทศ เพื่อช่วยบรรเทาการพึ่งพาพลังงาน จากต่างประเทศ ประกอบกับในขณะนั้นได้มีการ สำรวจพบก๊าซธรรมชาติในอ่าวไทย ซึ่งมีปริมาณมาก เพียงพอที่จะสามารถพัฒนาขึ้นมาใช้ในเชิง พานิชย์ได้ นอกจากนั้น เมื่อได้ศึกษาแหล่งก๊าซ ธรรมชาติดังกล่าวยังพบว่า การลงทุนวางแผนท่อส่งก๊าซ ธรรมชาติจากแหล่งผลิตอ่าวไทยมายังชายฝั่งทะเล ภาคตะวันออกและกรุงเทพฯ จะมีความสำคัญต่อ สภาพเศรษฐกิจ

จึงนำมาสู่การเร่งรัดพัฒนาก๊าซธรรมชาติ จากอ่าวไทยเพื่อนำขึ้นมาใช้ประโยชน์ โดยในวันที่ 28 กันยายน พ.ศ.2521 องค์การก๊าซธรรมชาติฯ ได้ลงนามในสัญญาซื้อขายก๊าซธรรมชาติกับบริษัท

ยูโนแคลลิไทยแลนด์ จำกัด นับเป็นการเปิดศักราช ใหม่ในการพัฒนาก๊าซธรรมชาติอย่างแท้จริง

นอกจากเรื่องการผลักดันให้มีการพัฒนา ก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทยขึ้นมาใช้ประโยชน์แล้ว ในช่วงที่เกิดวิกฤติการณ์น้ำมันของโลกถึง 2 ครั้ง ทำให้รัสเซียลดต้องก้าวเข้ามามีบทบาทในการสร้าง เสถียรภาพความมั่นคงทางด้านพลังงานมากขึ้นกว่า

ในอดีต ด้วยการควบคุมราคาน้ำมันขายปลีกให้อยู่ในระดับที่ไม่สร้างความเดือดร้อนประชาชน และจะต้องไม่เสียวินัยทางการคลังด้วย

รัฐบาลจึงตั้ง “กองทุนนำมัน” ขึ้นมาเพื่อสร้างเสถียรภาพทางพลังงาน ด้วยการรักษาระดับราคาน้ำมัน คือ สร้างกลไกเพื่อชดเชยผลกระทบจากความผันผวนของราคาน้ำมันจากภายนอกประเทศ ให้มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจความเป็นอยู่ของประชาชนน้อยที่สุด

ด้านกิจการไฟฟ้าของประเทศไทยก้าวหน้าอย่างรวดเร็วและเป็นระบบ สามารถขยายโครงสร้างพื้นฐานด้านพลังงานไฟฟ้าเพื่อรับการพัฒนาเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมและการพัฒนาชนบทได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ ผู้บริโภคความเชื่อมั่นในความมั่นคงของระบบไฟฟ้ามีการใช้ไฟฟ้าในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ทำให้ความต้องการไฟฟ้าเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว สัดส่วนการใช้ไฟฟ้าเริ่มเปลี่ยนจากเดิมที่เป็นการใช้ไฟฟ้าในภาคที่อยู่อาศัยไปสู่ภาคอุตสาหกรรมเพิ่มสูงขึ้น มีสัดส่วนคิดเป็นร้อยละ 65 ของการใช้ไฟฟ้าทั้งหมดของประเทศไทย

เมื่อเกิดวิกฤตการณ์พลังงานน้ำมันขาดแคลนในช่วงปี พ.ศ.2517 - พ.ศ.2524 จึงเกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการผลิตไฟฟ้าของประเทศไทยอย่างรุนแรง น้ำมันเตาซึ่งต้องนำเข้าจากต่างประเทศ มีราคาแพงขึ้นและเกิดการขาดแคลน ทำให้ต้องลดการผลิตไฟฟ้าในบางครั้ง ดับไฟเป็นบางเขต และในที่สุดต้องปรับค่าไฟฟ้าหลายครั้งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงเป็นผลให้กิจการไฟฟ้าต้องหันมาเปลี่ยนวัสดุถูกดีในการผลิตพลังงาน โดยเริ่มหันมาใช้ก๊าซธรรมชาติจากอ่าวไทย ทั้งนี้เพื่อเป็นการลดการนำเข้าน้ำมันจากต่างประเทศ และหันมาพึ่งพาพลังงานในประเทศมากขึ้น

ช่วงเศรษฐกิจก้าวกระโดด (พ.ศ. 2525 - 2540)

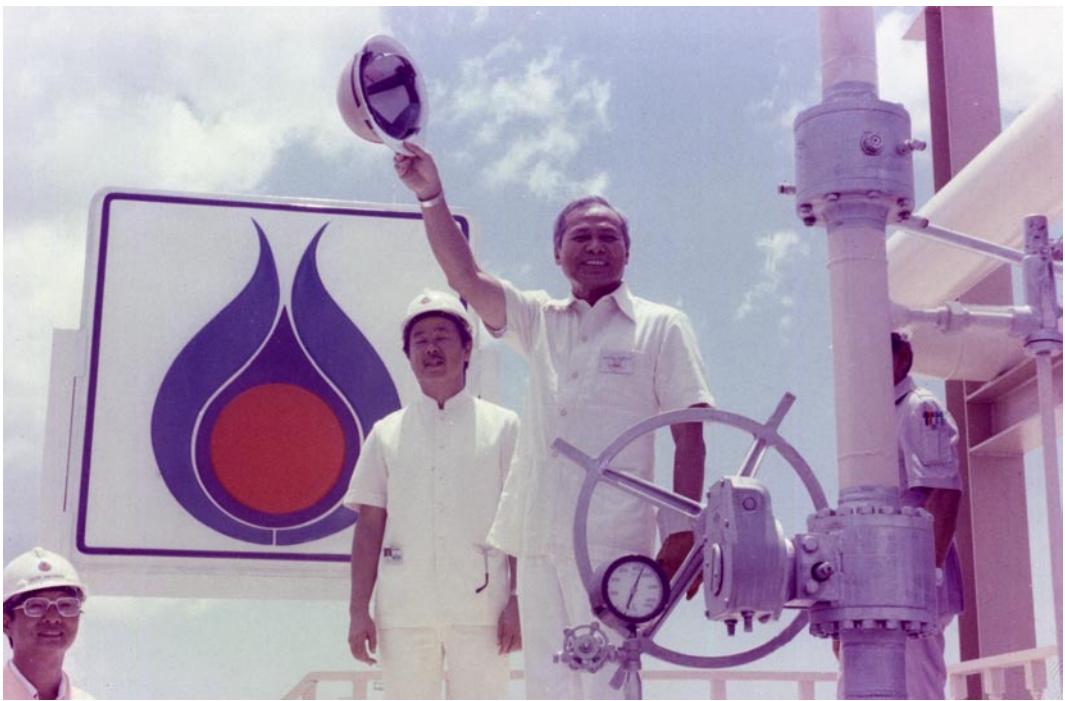
เสถียรภาพทางพลังงานของประเทศไทยที่

แข็งแกร่งขึ้น จากการรับแหล่งทรัพยากรพลังงานในประเทศ เมื่อผ่านวิกฤตสถานการณ์ทางการเมืองในภูมิภาคที่มั่นคงกว่าเดิม และกระแสการลงทุนจากต่างประเทศ เป็นปัจจัยส่งเสริมให้ความต้องการทางเศรษฐกิจและอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก มีความเจริญรุ่งเรืองอย่างก้าวกระโดด สอดคล้องกับการขยายตัวของเศรษฐกิจโลก โดยมีหน่วยงานต่างๆ ด้านพลังงาน เป็นปัจจัยสำคัญรองรับแรงขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ

จากการที่ประเทศไทยประสบวิกฤติทางด้านพลังงานอย่างรุนแรงหลายครั้ง สิ่งที่ชัดเจนคือการที่รัฐบาลขาดเอกสารในการบริหารงานด้านพลังงาน เนื่องจากหน่วยงานทางด้านพลังงานต่างๆ ไม่ได้อยู่ภายใต้สายบังคับบัญชาเดียวกัน ทำให้ยากต่อการควบคุมและประสานงาน นอกจากนี้รัฐบาลยังขาดกลไกอย่างถาวรในการวางแผน ประสานงาน และการกำหนดบทบาททางด้านพลังงานระหว่างภาครัฐและเอกชน อย่างมีประสิทธิภาพและต่อเนื่อง

แม้ว่าในปี พ.ศ.2524 ประเทศไทยสามารถคลี่คลายวิกฤติการณ์น้ำมันลงได้ และน้ำมันยังคงมีราคางering แต่ภาวะน้ำมันขาดแคลนได้หมดสิ้นไปในช่วงนี้รัฐบาลจึงจัดการปัญหาของบริษัท ชั้นมิกอินดัสเตรียล คอร์ปอเรชั่น (ปานามา) จำกัด ซึ่งเป็นผู้เช่าดำเนินการโรงกลั่นน้ำมันบางจาก และยังได้สิทธิจากรัฐบาลในการดำเนินการน้ำมันดิบวันละ 65,000 บาร์เรล จากประเทศไทยอุดหนี้การเบี้ย เพื่อมาผลิตเป็นน้ำมันสำเร็จรูปจำหน่ายให้กับรัฐบาลแต่บริษัทชั้นมิกอินดัสเตรียล ผิดสัญญาไม่ส่งมอบน้ำมันตามที่ตกลงไว้ แต่รัฐบาลไม่สามารถดำเนินการใดๆ กับบริษัทชั้นมิกอินดัสเตรียลได้

พฤติกรรมของบริษัทชั้นมิกอินดัสเตรียล ได้สร้างผลกระทบช้าๆ เมื่อภาวะน้ำมันขาดแคลนของประเทศไทยอยู่เนื้องๆ รัฐบาลต้องแก้ไขปัญหาด้วยการเจรจากับประเทศไทยสาธารณรัฐประชาชนเดิน เพื่อขอซื้อน้ำมันดิบ เชิงลี แต่เมื่อนำมากลั่นในโรงกลั่นบางจาก บริษัทชั้นมิกอินดัสเตรียล กลับเรียกเก็บค่ากลั่นในอัตราที่สูงมาก อีกทั้งการที่รัฐบาลไม่มีคลังน้ำมันเป็นของตนเอง จึง

จำเป็นต้องนำเรือบรรทุกน้ำมันมาใช้เป็น Floating Tank loyalty สำหรับลูกค้าชาวไทยเพื่อเก็บและขนถ่ายน้ำมันให้แก่โรงไฟฟ้า

จากพฤติกรรมดังกล่าว รัฐบาลจึงมีคำสั่งที่จะยกเลิกสัญญาเช่าโรงกลั่นน้ำมันบางจาก และยึดคืนสิทธิการจัดหาน้ำมันดิบ โดย บพช. พลเอกชาติชาย ชุณหะวัน อธิบดีกรมธนารักษ์ ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ได้เจรจา กับซีคามานี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เนื่องจากสัญญาเช่าโรงกลั่นน้ำมันของประเทศไทย ต้องการเปลี่ยนแปลงสิทธิการจัดหาน้ำมันดิบ ดังกล่าวคืนให้แก่รัฐบาลไทยจนเป็นผลสำเร็จ

รัฐบาลจึงยกเลิกสัญญากับบริษัทชัมมิท ก่อนหมดสัญญาเช่า พร้อมกับมอบหมายให้กระทรวงกลาโหม เป็นผู้ดำเนินการโรงกลั่นต่อไป ในส่วนหน้าที่การจัดหาน้ำมันดิบ และจำหน่ายผลิตภัณฑ์น้ำมันให้ ปตท. เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ

แนวคิดในการปรับปรุงประสิทธิภาพ การบริหารงานด้านพลังงานในระยะแรก เริ่มจากแนวคิด

ที่จะจัดตั้ง ทบวงพลังงาน โดยคณะกรรมการรัฐมนตรีมีมติ เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พ.ศ.2527 ให้คณารกรรมการปฏิรูประบบราชการแผ่นดิน รับเรื่องการจัดตั้งทบวงพลังงาน ไปพิจารณาในรายละเอียด แต่เรื่องดังกล่าว มิได้ถูกนำเสนอกลับมาให้คณารัฐมนตรีพิจารณา

ต่อมาในรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ได้จัดตั้งคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ โดยมีนายกรัฐมนตรี เป็นประธาน และมีสำนักงานคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (สพช.) และต่อมาได้แต่งตั้งคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม พ.ศ.2529 เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบาย และมาตรการต่างๆ ทางด้านพลังงาน

ในสมัยพลเอกชาติชาย ชุณหะวัน เป็นนายกรัฐมนตรี ได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 6 มิถุนายน พ.ศ.2532 ให้ยกฐานะสำนักงานคณะกรรมการพลังงานแห่งชาติ (สพช.) เป็นหน่วยงานมีฐานะเป็นกรรมสัมภาระนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่เป็น

สำนักเลขานุการของคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ

ในเดือนมกราคม พ.ศ.2534 รัฐบาลโดย พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี มีนโยบายที่จะจัดตั้งกระทรวงพลังงานขึ้น ในการจัดตั้งกระทรวงพลังงานนั้น กำหนดให้มีการโอนงานจากหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งราชการและรัฐวิสาหกิจ ที่เกี่ยวข้องมาอยู่ภายใต้กระทรวงพลังงาน อย่างไรก็ตามรัฐบาลชุดนั้นยังไม่ได้มีมติในเรื่องดังกล่าวก็เกิดเหตุการณ์รัฐประหารโดยคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ (รสช.) เสียก่อน

นับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เศรษฐกิจได้ขยายตัวเตบโตอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ความต้องการไฟฟ้าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วง พ.ศ. 2526 - พ.ศ.2539 (แผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 6) ซึ่งกำหนดแนวทางการพัฒนาไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NIC) ทำให้อัตราการเติบโตของความต้องการใช้ไฟฟ้าเป็นไปอย่างก้าวกระโดด

อย่างไรก็ตาม ในการพัฒนาระบบไฟฟ้า ต้องใช้เงินลงทุนเป็นจำนวนมาก ประกอบกับในปี พ.ศ.2530 เป็นต้นมา รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตไฟฟ้า รัฐบาลจึงมีนโยบายให้ กฟผ. รับซื้อไฟฟ้าจากผู้ผลิตไฟฟ้าเอกชนขนาดใหญ่ (Independent Power Producer : IPP) และผู้ผลิตไฟฟ้ารายเล็ก (Small power Producer: SPP) ตั้งแต่ปี พ.ศ.2537 เพื่อลดภาระการลงทุนในภาครัฐ และส่งเสริมการแข่งขัน ซึ่งจะนำไปสู่การปรับโครงสร้างธุรกิจการไฟฟ้าในที่สุด

ช่วงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างพลังงาน (พ.ศ. 2540 - 2549)

การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศไทยส่งผลให้ความต้องการพลังงานเพิ่มขึ้น ประกอบกับราคาน้ำมันที่สูงขึ้น รัฐบาลมีนโยบายที่จะสร้างความมั่นคงทางด้านพลังงาน มุ่งมั่นสนับสนุนและผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพลังงานของภูมิภาคอาเซียน

ในปี พ.ศ.2545 รัฐบาลโดยพันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี มีการปฏิรูประบบราชการ มีการเพิ่มกระทรวงจากเดิมที่มีอยู่มาเป็น 20 กระทรวง

กระทรวงพลังงาน เป็นหนึ่งกระทรวงใหม่ ที่เกิดขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทยตามพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม พ.ศ.2545 มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับการจัดหา พัฒนา และบริหาร จัดการด้านพลังงานโดยวันที่ 3 ตุลาคม พ.ศ.2545 จึงถือเป็นวันสถาปนากระทรวงพลังงาน

นอกจากภารกิจหลักในการจัดหา พัฒนา และบริหารจัดการด้านพลังงาน และเพื่อให้เกิดความมั่นคงทางด้านพลังงาน กระทรวงพลังงาน มีนโยบาย การดำเนินโครงการตามยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางพลังงานในภูมิภาค โดยมุ่งเน้น

การพัฒนาความร่วมมือทางด้านพลังงานไฟฟ้าระหว่างประเทศ เพื่อขยายกำลังผลิตเพื่อสนองความต้องการไฟฟ้าที่เพิ่มสูงขึ้น และพร้อมจะเปลี่ยนบทบาทให้ประเทศไทย จากประเทศผู้ซื้อพลังงาน เป็นประเทศผู้ค้าพลังงาน และผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางพลังงานในภูมิภาคอาเซียน